

Lempäälän Manttaalitalo 22.7.2017

Erkki-Juhani Taipale

Ruutiukot 4.12.2017

Jyrki Taipale

Juhani Arajärvi - itsenäisyssenaattorin elämä ja työ

Juhani Arajärven elämän ja toiminnan keskeiset jaksot ovat:

- lapsuus
- koulu- ja opiskeluvuodet
- sanomalehtimies
- kansanvalistaja ja kansanopistomies
- pankkimies ja talouselämän vaikuttaja
- poliitikko, kansanedustaja ja itsenäisyssenaatin jäsen

Juhani Arajärvi (vuoteen 1905 Alin) oli hämäläissukua ja hänen juurensa olivat kiinni maaseudun kristillisissä arvoissa. Läpi elämänsä häntä seurasi kaksi muuta aatetta: suomalaisuusliike ja raittiusliike. Vahvaa sitoutumista suomalaisuusliikkeeseen kuvaa hänen kirjeensä (1895) silloiselle morsiamelleen ja tulevalle vaimolleen:

"Minä näet olen elänyt oloissa ja nähnyt seikkoja, joita Sinun ei ole tarvinnut katsella ja jota et ole ollut tilaisuudessa tekemään....Teen huvin vuoksi muutamia kysymyksiä: Onko oikein ja kohtuullista, että Suomen talonpojalle annetaan ruotsalaiset asiapaperit virastoista, joita hän vaimalla kootuilla varoilla ylläpitää? Onko terveellistä, että sivistyneet puhuvat jossain maassa toista kieltä kuin kansa?"

Juhani Arajärvi, syntyi 25.7.1867 Urjalassa Johan Kristian ja Regina Alinin esikoisena. Isä **oli** Urjalan suurimpiin kuuluvan Honkolan kartanon pehtori, joka oli kartanon omistajan amiraali Johan Hampus Furuhjelmin lähettämänä käynyt Mustialan maatalousoppilaitoksen. Kristian Alin oli toimelias ja osallistui aktiivisesti paikkakunnan elämään. Hän oli maanviljelysseuran johtokunnassa sekä erinäisissä kunnallisissa luottamustehtävissä mm. kihlakunnanoikeuden lautamiehenä. Vanhat urjalalaiset ovat sanoneet, että "amiraalin ja Alinin aikana Honkolan pelloilta korjattiin parhaat sadot".

Regina-äidistä amiraalin tytär, kirjailija, kansainvälisestäkin tunnettu naisasianainen ja kansanedustaja, Annie Furuhjelm kirjoittaa teoksessaan "Människor och öden":

"Regina oli poikkeuksellisen lahjakas ja valveutunut, joka osoitti mitä synnynnäinen lahjakkuus ilman koulusivistyskin voi merkitä. Hän oli päätään pitempi ympäristöään. Kaksi kamaria, jotka olivat täynnä lapsia olivat aina siistejä ja hyvinhoidettuja".

Honkolan kartanolta myös Väinö Linna oli kotoisin.

Valistuneet vanhemmat lähettivät Juhaniin lähetysskouluaikin pitäneen setänsä Karl Alenin opetukseen. Sieltä Juhani pääsi 1879 Urjalan ro-vastin kannustamana jatkamaan Hämeenlinnaan "karkotettuun" normaalilyseoon, josta hän tuli ylioppilaaksi 1888. Hämeenlinnan kouluvuosilla ja siellä saadulla opetuksella oli ratkaisevan suuri vaikutus Juhani Arajärven elämänarvojen syntyyn ja kehitykseen. Samoin siellä syntyivät monet eliniän kestäneet ystävyysuhteet. Siellä olivat myös juuret Juhani Arajärven ja J.K. Paasikiven läheiseen ja luottamukselliseen ystävyyteen, työtoveruuteen sekä poliittiseen aateveljeyteen, jotka läheisinä ja lämpiminä kestivät Juhani Arajärven kuolemaan 1941 asti.

Kouluajan ystävyysuhteet jatkuivat Hämäläis-Osakunnassa. Osakunnan inspehtorina oli suomalaisuusliikkeen kärkihahmoihin kuuluva historian ja valtio-opin tutkija J.R. Danielson-Kalmari. Hän oli kansallismielisten ylioppilaiden vahva mielipidevaikuttaja. Hänen ajatuksensa suomalaisuudesta muodostuivat Juhani Arajärven ja J.K. Paasikiven yhteiskunnallisen ja poliittisen ajattelun ja toiminnan kulmakiviksi. Silloin Juhani Arajärvi valitsi puolensa nuorsuomalaisten ja suomettarelaiten välillä. Hän ei hyväksynyt päivälehtelistä radikalismia ja heidän uusia aatteita. Nuorsuomalaisten veljeily ruotsikkojen kanssa ei ollut hänen mieleensä. Danielson-Kalmarin ja Yrjö-Koskisen taktiikka oli hänestä parempi: taistelussa venäläistyttämistä vastaan kannatti noudattaa varovaisuutta, antaa periksi silloin, kun vastarinta olisi johtanut suurempaan kansalliseen sortoon.

2. Puoliso ja perhe

Helsingissä Marie Charpentierin täyshoitolassa Juhani Arajärvi oli 1890 iskenyt silmänsä tyttäreeseen Sofie Charpentieriin, joka käytyään Svenska Fruntimmerskolaa oli tullut ylioppilaaksi Svenska Normallyceumista 1895. Alkanut seurustelu johti kesähäihin 1896. Sofie Charpentierin isä Axel Charpentier, joka kuoli 1883, oli Haminan kadettikoulun kasvatteja. Äiti Marie oli eversti Torsten Forsténin ja puolalaisen Constance Malinovskin tytär.

Juhanin ja Sofien avioliittoaiheet herättivät monia epäluuloja. Olihan kyseessä toisaalta talonpoikainen ja suomalaisuusaatteen läpikäynnistä sulhanen ja toisaalta ruotsinkielinen aatelisneitonen. Juhaniin oli ponnistus kirjoittaa ruotsinkielinen avioliittoa koskeva pyyntö Sofien se-

dälle, josta isän kuoleman jälkeen oli tullut miespuolisena suvun päämiehenä Marie Charpentierin lasten holhooja.

Vastoin monia ennakkoluuloja avioliitosta tuli onnellinen, se perustui suuresti puolisoiden keskinäiseen rakkauteen, kunnioitukseen ja tasa-arvoon. Puolisoiden väliseen kirjeenvaihtoon perehtynyt elämäkerran kirjoittaja Kalevi Kalemaa on luonnehtinut suurta rakkautta "vaaliheimolaisuudeksi". Perheeseen syntyi 10 lasta, 8 tytärtä ja 2 poikaa. Lapsista kaksi kuoli aikuisiän kynnyksellä.

3. Sanomalehtimies

Juhani Arajärvi valmistui filosofian kandidaatiksi 1891. Opintojen jatkaminen jäi, kun 1894 häntä pyydettiin perustettavan Wiipuri-lehden toimittajaksi. Viipurissa oli jo ilmestynyt ruotsinkielinen Wiborgs Tidning ja suomenkielinen Wiipurin Sanomat. Jälkimmäinen oli ajautunut päivälehtiläisille ja nuorsuomalaisille linjoille ja sen vastapainoksi Viipuriin haluttiin suomettarelainen lehti. Uusi suomenkielinen ja -mielinen lehti joutui raivaamaan itselleen elintilan Viipurissa ja sen lähiympäristössä. Se vaati työtä ja ponnistuksia, jotka eivät aina olleet kilpailevan lehden mieleen. Wiipurin Sanomien omistajana ja päätoimittajana oli kiivasluonteinen ja idearikas Matti Kurikka. Kilpailevien lehtien palstoilla käytiin sanasotaa, joka ajoittain "kiehui" yli ja meni henkilökohtaisuuksiin. Juhani Arajärvi viihtyi sanomalehtimiehenä ja piti työstä.

Kun hän siirtyi Wiipurin Sanomista, sanomalehtiä hän ei hylännyt. Kotkassa hän oli 1903 perustamassa Etelä-Suomi -lehteä. Myöhemmin Tampereella hän oli aktiivinen vaikuttaja Aamulehdessä toimien sen hallituksen puheenjohtajana vuosina 1911-1924 ja Helsingissä hän puolestaan vaikutti Uudessa Suomessa ja oli sen hallituksen puheenjohtaja 1919-1929 ja jäsen vielä 1938.

Wiipuri-lehden toimitus

4. Kansanopiston perustaja ja johtaja

Juhani Arajärvellä ei ollut aikomusta luopua sanomalehtimiesalalta. Mutta 1896 J.R. Danielsson-Kalmarin ohjauksesta häneltä tiedusteltiin valmiutta ryhtyä kansanopiston opettajaksi Kymenlaaksoon. Kansanopistoate ei ollut hänelle vieras. Hämäläis-Osakunta oli perustamassa Sääksmäen kansanopistoa ja Juhani Arajärvi oli pyrkinyt sen johtajaksi.

Hänestä tuli 1896 Kymenlaakson kansanopiston johtaja ja sen varsinainen pystyynpanija. Kansanopistokaudellaan hän osallistui aktiivisesti Kymenlaakson elämään, mm. puhujana

Kymenlaakson kansanopiston opettajia ja oppilaita

erilaisissa tilaisuuksissa ja kansanvalistustyöhön opiston vaikutusalueella. Sippolan kunnan historiassa kirjoitetaan:

"Hän loi pohjan ja antoi suunnan niille perinteille, joita opistossa noudatettiin ja joiden mukaan nuorisoa ohjattiin tavoittelemaan jokapäiväisessä elämässä ja vaatimattomissakin oloissa noudatettavia ihanteita ja pyrkimyksiä. Arajärven voimakas persoona hallitsi koko Kymenlaaksoa, eikä hänelle syyttä annettu-kaan lempinimeä "Kymenlaakson kuningas".

5. Kansallis-Osake-Pankin mies

Vuonna 1903 häntä pyydettiin Kansallis-Osake-Pankin Kotkan konttorin johtajaksi. Siirtymiseen Kansallis-Osake-Pankkiin vaikutti hänen aatemaailmansa, kyseessä oli uusi suomenmielinen ja suomenmielisiä palvelemaan tarkoitettu pankki. Myöhemmin 1906 hän siirtyi Tampereen konttorin johtajaksi. Sittemmin 1918 hänet kutsuttiin Helsinkiin pankin johtokunnan jäseneksi. Täytettyään 70 vuotta hän pyysi 1937 päästä eläkkeelle. Silloin hän siirtyi pankin hallintoneuvoston jäseneksi. Hänen toimintaansa ja merkitystä Kansallis-Osake-Pankissa tarkastellaan myöhemmin pääjohtajien Paasikiven ja Honkajuuren puheenvuoroissa.

6. Poliittinen toimija

Juhani Arajärven sanomalehtimiestoiminta ja aktiivinen osallistuminen yhteisten asioiden hoitoon vei hänet poliittiselle alalle. Kotkaan muutettuaan hänet valittiin Kotkan kaupungin edustajaksi porvarissäädyssä vuosien 1904-1905 valtiopäiville.

Kotona Tampereella

Tampereelle muuttaessaan 1906 hän oli yksikamarisen eduskunnan jäsen 1907-1913 ja toimi erikoisesti valtionvarainvaliokunnassa eri aikoina sen toisen osaston ja koko valiokunnan puheenjohtajana.

Tampereella hänet valittiin kaupunginvaltuuston jäseneksi. Hän vaikutti silloin Hatanpään kartanon ostamiseen kaupungille ja uusmallisen asutuksen panemi-

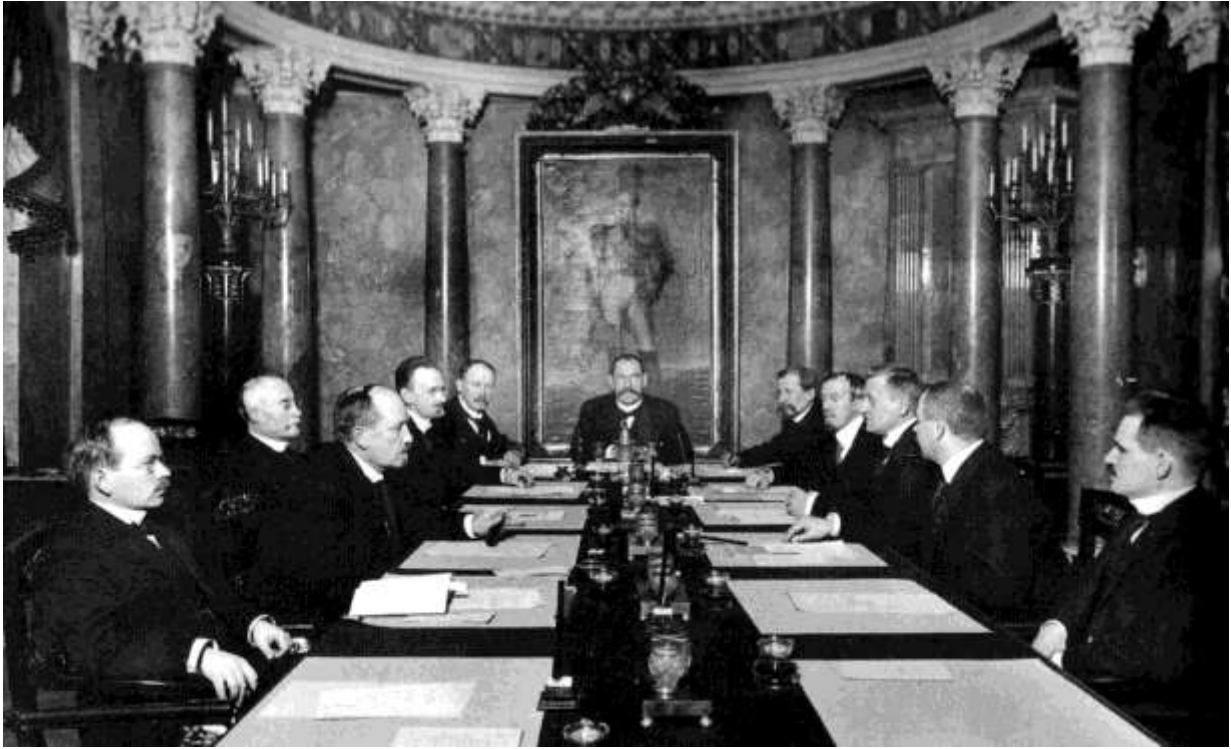
seen alulle siellä. Hän toimi Hatanpään hoitokunnan puheenjohtajana ja hänen aikanaan hoitokunnalle laadittiin ohjesääntö, joka oli sittemmin mallina Kordelinin kuolinpesältä valtiolle hankitun Jokioisten suurkartanon alueiden ensimmäiselle ohjesäännölle.

Vuonna 1917 Juhani Arajärvi valittiin eduskuntaan suurimmalla äänimäärällä Pohjois-Hämeen vaalipiiristä.

7. Itsenäisyysenaattori

Vuoden 1917 syksyllä Juhani Arajärvi valittiin eduskuntaan Pohjois-Hämeen vaalipiiristä. Marraskuussa 1917 Svinhufvud ryhtyi kokoamaan hallitusta, jonka tärkein tehtävä oli luotsata Suomi irti Venäjästä. Itsenäisyysenaatin jäseneksi Arajärvi tuli sen jälkeen, kun Svinhufvud oli saanut valtionvarainvaliokunnan päälliköksi ajattelemaltaan Paasikiveltä kielteisen vastauksen ja kehotuksen kääntyä valtionvarainvaliokunnan jäsenenä ja puheenjohtajana pitkään toimineen Juhani Arajärven puoleen. Vanhasuomalaisena Arajärvi oli ollut monissa asioissa Svinhufvudin kanssa eri linjoilla menettelytavoista. Itsenäisyyttä koskevassa kysymyksessä hän oli kuitenkin vahvasti Svinhufvudin linjoilla. Itsenäisyysenaatin aika hioi särmät ja myöhemmin aikoina Svinhufvud nautti Juhani Arajärven varauksetonta kunnioitusta.

Niin sanottuun Vaasan senaattiin, kolmen Vaasaan siirtyneen senaattorin joukkoon, Arajärvi liittyi vaiherikkaan matkan jälkeen. Tarnmisunnuntaina 28.1.1918 hän oli punaisten aloittaessa kapinaa odottamassa Tampereen asemalaiturilla junaa Helsinkiin, kun nuori suojeluskuntalainen asemalaiturilla tuli kertomaan kapinan alkamisesta ja Helsingissä senaattoria

Itsenäisyysenaatti

odottavasta vangitsemisesta. Vaasan senaatti johti yhdessä Mannerheimin esikunnan kanssa maan kohtaloita kansalaissodan kuukausina.

Valtiovarainoimituskunnan päällikkönä Arajärven tärkeimpänä tehtävänä oli huolehtia hallituksen puolelta sodan rahoitus. Se maksoi miljoona markkaa päivässä. Lainoitusta saatiin pankeista, Ruotsista ja myös 200 miljoonan sotalainalla Ruotsista. Mannerheim oli hänen tiedusteluunsa sodan alkupäivinä vastannut sen kestävän kolme ja puoli kuukautta.

Vaasan senaatti huhtikuussa 1918, vasemmalta E.Y Pehkonen, Juhani Arajärvi, Jalmar Castren, P.E. Svinhufvud, Heikki Renvall ja Alexander Frey

Vaasan senaatin ajoilta on tallessa päivittäin tehdyt lyhyet päiväkirjamerkinnät sekä hänen Vaasasta lähettämäänsä kirjeitä. Niistä ilmenee, paitsi huoli punaiselle Tampereelle jääneestä perheestä, toisaalta yllättävä tieto ja huoli sopimuksista, joita Hjelt ja Erich olivat Saksassa tehneet. Niillä Saksa olisi saanut haltuunsa Suomen talouden.

Kansalaissodaksi muuttuneen Vapaussodan traagisuutta Arajärven kohdalla lisäsi se, että hänen lähisukulaisistaan, serkuisistaan, osa oli valkoisten puolella, osa punaisten puolella. Tuskaa kasvatti myös epätie-toisuus perheen kohtaloista Tampereella veristen taistelujen päivinä. Tämä kaikki sai hänet

Kansallis-Osake-Pankin johtokunta

luopumaan 1918 jälkeen näkyvästä valtiollisesta toiminnasta. Hän ei enää asettunut seuraavissa valtiollisissa vaaleissa ehdoille, vaan keskittyi pankkimiesuralleen — merkittävä ja aktiivinen kokoomuslainen poliittinen taustavaikuttaja hän oli kuitenkin pitkään. Tiedetään hän, että 1920 ja 1930 luvuilla politiikkaa harrastettiin aktiivisesti Kansallis-Osake-Pankin johtokunnan tiloissa.

Vuoden 1918 tapahtumiin liittyen hän eduskunnassa vastasi välikysymyskeskustelussa Väinö Hakkilalle:

"Tunnen yhtä hyvin kuin Hakkila vaalipiirissään tapahtuneen punaisen ja valkoisen terrorin. Minun tuttaviani, ystäviäni jopa läheisiä omaisiani on runsaasti kaatunut kummallakin puolella. Kapinan tultua kukistetuksi, minä liikuin sekä surmansa saaneitten rusthollarien että torpparien elinmailla. Minä olen ollut kirjeenvaihdossa vankileirien asukkaitten ja heidän omaistensa kanssa, ollut kosketuksissa ja keskusteluissa ankarankin rangaistuksen saaneitten ja sittemmin vankeudesta irtipäästettyjen kanssa. Minun perheväkeni on kykynsä mukaan hoivannut sekä punaisia että valkoisia hädänalaisia. Lopputulos havaintojeni mukaan on, että itseensämenneet, joita ei ole vähän, tunnustavat molemmin puolin nöyrästi, että on katsottava Jumalan suojelukseksi ja varjelukseksi, ettei käynyt hullummin kuin kävi, ja että niinkin ehjin nahoin sellaisesta leikistä selvittiin."

Itsenäisyysseenaatin ja sen työtä jatkaneen Paasikiven senaatin valtionvarainministerinä hän vastasi itsenäisen Suomen ensimmäisen budjetin laatimisesta ja vaikutti moniin suuriin taloudellisiin ratkaisuihin, muun muassa Vuoksen koskivoiman valjastamisen voimantuotantoon ja Enso-Gutzeitin saamiseen valtion enemmistöomistukseen sekä Jokioisten suurkartanon ostoon valtiolle Kordelinin kuolinpesältä ja sen maiden käyttöön asutustoimintaan. Juhani Arajärven taloudellisen ajattelun eräänä periaatteena oli: pääomalla täytyy olla isänmaa.

Juhani Arajärvi kuoli marraskuussa 1941. Sitä ennen, hänen omia sanojaan lainaten: "maailmansa romahti", kun perheen nuorempi poika reservin kornetti Matti Arajärvi kaatui

4.3.1940 Viipurinlahdella. Perheessä oli sitä ennen 1938 toteutettu tulevaisuuden suunnitelmat - mallikelpoiseen kuntoon saatettu Kouralan kartano Vihdissä oli siirretty nuoren Matti-isännän käsiin.

Kouralan kartanon isäntäväki

Juhani Arajärvi viimeistä kertaa perinteisessä itsenäisyysseuran jäsenten tapaamisessa 4.1.1940

8. Juhani Arajärvi lähipiirin silmin

Mauri Honkajuuren puheesta 15.12,1937:

"Jokainen meistä tietää, mitenkä hyvät ystävät Arajärvi ja pankin pääjohtaja Paasikivi olivat ja ovat. He olivat jo sitä silloin, kun eivät pankissa vielä yhdessä työskenneltykään, mutta

tämä läheinen suhde jatkui sitten koko pankissa olo-ajan ja jatkuu vielä. Me työtoverit tiedämme, että kun oli kysymyksessä varsin herkät ja konstikkaat asiat joko pankissa tai sen ulkopuolella, molemmilla herroilla silloin useinkin oli pitkiä kahdenkeskeisiä neuvotteluja." "Jos otan koko pankissa oloaikani huomioon, on se Juhani Arajärvi, jonka kanssa olen kaikkein herkimmät ja arkaluoteisimmatkin asiat tänä aikana keskustellut. Hän on ollut kolmen pääjohtajan läheinen ystävä ja luotettu neuvonantaja pankin tärkeimmissä asioissa. Monta kertaa olemme me ystävät täällä johtokunnassa Juhani Arajärven kanssa peistä taitaneet ja sanat ovat joskus sattuneet kiivainakin ja purevina, mutta koskaan ei se silti ole vienyt pienimpäänkään epäsointiin. Juhani Arajärvellä on eräs meille ihmislapsille harvinainen ominaisuus. Hän ei anna auringon laskea vihansa ylitse.

J.K. Paasikivi — muistopuheesta 19.11.1941

"Sallittakoon minun, joka miltei kuusi vuosikymmentä, aina kouluvuosilta alkaen, olin hänen toverinsa ja joka sitten neljän pitkän vuosikymmenen aikana työskentelin hänen kanssaan monissa valtiollisissa ja yhteiskunnallisissa toimissa ja tehtävissä sekä työtoverina Kansallis-Osake-Pankissa, palauttaa mieliin monipuolinen ja hyödyllinen työ isänmaan ja yhteiskunnan hyväksi."

"Kaikki, mikä liittyi suomalaisen kansallisuuden asiaan, sen laajimmassa merkityksessä, oli erityisesti hänen sydäntään lähellä, se oli hänelle kallis."

"Juhani Arajärven painavin valtiollinen tehtävä liittyy Suomen itsenäisyyden ensikamppailuun. Hän oli niitä, jotka rohkeasti määrittelivät kantansa maamme itsenäisyyden kysymyksessä. Itsenäisyshallituksen jäsenenä hän allekirjoitti maamme itsenäisyysjulistuksen ja joutui läpikäymään vapaussota-vaiheet toimien sodan aikana Vaasan hallituksessa, ja kun vapaussodan jälkeen alettiin säännöllistä rauhan ajan hallitusta järjestää, oli hänen vaikeana tehtävänä sodan johdosta täydelliseen sekasortoon joutuneiden valtion raha-asioiden kuntoon saattaminen. Itsenäisen Suomen ensimmäinen tulo- ja menoarvio, jolla oli perustuva merkitys oli hänen työtään. Sen ohella hänellä riitti huomiota meidän oloissamme jättäjämaisen taloudellisen kysymyksen ratkaisemiseen, kuin oli suuren Enso-Gutzeit -yhtiön

Lapsenlapset Sofien 75-vuotispäivänä 1949

hankkiminen Suomen valtiolle, johon hän tehokkaimmin kuin kukaan muu vaikutti."

"Mutta suurimman osan elämänsä ja voimiaan Juhani Arajärvi omisti työlle Kansallis-Osake-Pankin palveluksessa. 34 vuotta hän oli pankin palveluksessa. Hän oli tämän suuren ja tärkeän laitoksen tukipylväitä ja sitä hän rakasti ja sen hyväksyi hän uupumatta uurasti. Siinäkin toimessa hän hyödytti ja vaikutti maan menestykseksi ja vaurastumiseksi, ollen osaltaan lujittamassa itsenäisen Suomen taloudellista perustusta."